

Κομπάνι - Μαδρίτη - Στάλινγκραντ

του Kamil Yildiz

Η Μέση Ανατολή τελευταία είναι ένα «καζάνι που βράζει» και που φαίνεται ότι θα αργήσει πολύ να ηρεμήσει.

Από τότε που κατέρρευσε το «ανατολικό μπλοκ» και επήλθε ο τεμαχισμός του κόσμου σε διάφορα κέντρα, πυροδοτήθηκαν εξελίξεις που δεν μπορούσαν παρά να διαταράξουν το status quo το οποίο επικρατούσε στην περιοχή. Το αποτέλεσμα, που ζούμε σήμερα, είναι μια κατάσταση τόσο ρευστή ώστε οι σημερινοί σύμμαχοι μπορεί αύριο κιάλας να είναι αντίπαλοι.

Βεβαίως, όλοι καταλαβαίνουμε ότι μιλώντας για τη Μέση Ανατολή μιλάμε για μια από τις πιο κρίσιμες περιοχές του πλανήτη, για μια περιοχή της οποίας τα προβλήματα έχουν μεγάλη ιστορία. Σήμερα λοιπόν ζούμε σε μια ιστορική καμπή, αφού στα σχέδια είναι να ξαναφτιαχτεί συνολικά ο χάρτης της.

Αυτό που όμως ως τώρα ήταν λιγότερο κατανοητό, αλλά το επιβεβαιώνουν οι τελευταίες εξελίξεις, είναι ότι στο επίκεντρο αυτών των σχεδίων βρίσκεται το θέμα «Κουρδιστάν». Κι αυτό γιατί όταν λέμε «Κουρδιστάν», μιλάμε για Τουρκία, Συρία, Ιράκ, Ιράν. Και μάλιστα, ανάμεσα σε αυτές τις άμεσα ενδιαφερόμενες χώρες, οι δύο, η Τουρκία από τη μια και το Ιράν από την άλλη, ως τώρα εντάσσονται σε δύο αντιτιθέμενα κέντρα.

Οι τρεις «γραμμές» στο κουρδικό

Είναι γνωστό ότι στην περιοχή αυτή, εδώ και αιώνες, συνυπάρχουν διαφορετικές εθνότητες και θρησκείατα: Τούρκοι, Άραβες, Πέρσες, αλλά και μουσουλμάνοι σουνίτες, αλεβίτες, σιίτες, χριστιανοί. Αυτή η ποικιλία, από την άποψη της ιστορίας, της κοινωνίας και της κουλτούρας, αποτελεί πλούτο για την περιοχή, αλλά συνάμα αποτελεί και τη βάση εχθροπραξιών και πολέμων. Και σε αυτό βοηθούν βεβαίως με το παραπάνω τα συμφέροντα και οι επεμβάσεις των ξένων κέντρων όπως και οι εγχώριες εξουσίες, καθώς κάθε ντόπια δύναμη έχει τις διεθνείς σχέσεις της και τους διεθνείς συμμάχους της. Για τον λόγο αυτόν, φαίνεται εδώ πολύ καθαρά μια γενική αλήθεια: το πρόβλημα είναι τόσο τοπικό όσο και διεθνές.

Και ερχόμαστε στο κουρδικό πρόβλημα, ένα πρόβλημα που έγινε γνωστό σχετικά πρόσφατα, κι αυτό λόγω της γραμμής που ακολούθησε το ΡΚΚ υπό την καθοδήγηση του Οτσαλάν. Παρόλα αυτά, παραμένει ένα πρόβλημα η σημασία του οποίου δεν έχει λάβει τη δέουσα προσοχή, όπως ας πούμε έχει λάβει το «Παλαιστινιακό». Κι όμως, υποστηρίζουμε, το κουρδικό ζήτημα είναι ένα θέμα εφάμιλλο, από την άποψη της σπουδαιότητάς του, με αυτό το τελευταίο φλέγον θέμα της Μέσης Ανατολής.

Για να το προσεγγίσουμε, πρέπει πρώτα απ'όλα να μιλήσουμε για τις δυνάμεις που λειτουργούν μέσα στους Κούρδους. Θα λέγαμε ότι, ενώ υπάρχουν διάφορες οργανώσεις και κόμματα, διακρίνονται βασικά τρεις μείζονες ιδεολογικοπολιτικές γραμμές. Ανεξάρτητα από ονόματα κομμάτων, και για να το απλοποιήσουμε για τους Έλληνες αναγνώστες, η μία εκπροσωπείται από τον Μπαρζανί (ΚΔΡ), η δεύτερη από τον Ταλαμπανί (ΥΝΚ) και η τρίτη από το ΡΚΚ με ηγέτη τον Οτσαλάν.

Ας πούμε λίγα λόγια για την καθεμιά.

Το KDP ιδρύθηκε από τον πατέρα του Μπαρζανί, πριν από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Έχει δύναμη σε όλο το Κουρδιστάν αλλά η μεγαλύτερη επιρροή του είναι στο Νότιο Κουρδιστάν, δηλαδή το Βόρειο Ιράκ. Σήμερα παίρνει περίπου 30% των ψήφων των Κούρδων που ζουν στο τμήμα αυτού του Κουρδιστάν, και είναι το πιο μεγάλο κόμμα εκεί. Κυριαρχεί μάλιστα σε μια πολυκομματική κυβέρνηση της αυτόνομης πλέον περιοχής του Βορείου Ιράκ. Τελευταία η Τουρκία, η ΕΕ και οι ΗΠΑ το έχουν ημι-αναγνωρίσει ως εκπρόσωπο των Κούρδων αυτής της περιοχής.

Η ιδεολογικο-πολιτική του γραμμή μπορεί να χαρακτηριστεί ως αστική, με συντηρητική εθνική απόχρωση. Η δύναμή του στηρίζεται στους φεουδάρχες της περιοχής και στην αστική τάξη. Αυτό το ταξικό του έρεισμα του προκαλεί φόβο για απώλεια της λαϊκής του υποστήριξης, με αποτέλεσμα να αναζητά διεθνείς στρατηγικές συμμαχίες. Ο πρώτος σύμμαχός του είναι οι ΗΠΑ, και αυτό φάνηκε καθαρά με την ιμπεριαλιστική επέμβαση στο Ιράκ, όπου το κόμμα αυτό, όπως και το κόμμα του Ταλαμπανί, επιτέθηκαν στον Σαντάμ στο πλευρό των ΗΠΑ. Μετά από αυτό ο Ταλαμπανί έγινε πρόεδρος του Ιράκ, ενώ ο Μπαρζανί πρόεδρος της κουρδικής περιοχής του. Σήμερα και οι δύο έχουν πολύ καλή σχέση με το τουρκικό κράτος, ενώ δεν φαίνεται να είχαν σοβαρές ιδεολογικές διαφορές από το ISIS. Το βέβαιο είναι ότι στη Μοσούλη και στο Σενγκάλ δεν έριξαν ούτε μία σφαίρα ενάντια του και ουσιαστικά του παρέδωσαν και τις δύο αυτές πόλεις. Στο Σενγκάλ, μάλιστα, αν δεν είχε πάρει μέτρα οργάνωσης του λαού το PKK, που εκεί έχει τη μορφή του HPG και YPG (οργανώσεις λαϊκής αυτο-άμυνας), η σφαγή θα ήταν πολύ μεγάλη. Ακόμα και τώρα το KDP δεν έχει πάρει σοβαρή θέση ενάντια στο ISIS.

Το κόμμα του Ταλαμπανί (YNK) έχει έδρα του πάλι το Νότιο Κουρδιστάν, αλλά η δύναμή του είναι μικρότερη εν σχέσει με το προηγούμενο κόμμα. Η πολιτική του γραμμή είναι πιο φιλοευρωπαϊκή και σοσιαλδημοκρατικού χαρακτήρα, καθώς στοχεύει σε μια αστική δημοκρατία ευρωπαϊκού τύπου. Η ταξική του βάση είναι μάλλον μικροαστοί και διανοούμενοι. Στις τελευταίες εκλογές έχασε μέρος της δύναμής του προς το κόμμα «Κίνημα Γκοράν» που κινείται προς τα αριστερά του και έγινε πλέον η αξιωματική αντιπολίτευση απέναντι στον Μπαρζανί. Στον τομέα των διεθνών σχέσεων οι διαφορές του Ταλαμπανί με τον τελευταίο είναι μηδαμινές.

Μέχρι να φτιαχτεί στρατός της αυτόνομης κουρδικής περιοχής του Ιράκ και τα δύο αυτά κόμματα είχαν δικές τους στρατιωτικές ομάδες, τους λεγόμενους «πεσμεργκά», οι οποίες σήμερα πλέον έχουν ενωθεί.

Το PKK ιδρύθηκε στην Τουρκία τη δεκαετία του '70. Μπορούμε να πούμε ότι γεννήθηκε μέσα στους κόλπους της τουρκικής αριστεράς, εφόσον η ιδεολογική του γραμμή είναι αυτή της εργατικής τάξης. Στις τάξεις του είναι οργανωμένοι εργαζόμενοι, αγρότες, τα φτωχότερα λαϊκά στρώματα αλλά και διανοούμενοι. Η σαραντάχρονη αγωνιστική του ιστορία το κατέστησε το πιο ισχυρό κόμμα των Κούρδων σήμερα και σημαντικό πολιτικό παίκτη στη σκακιέρα της Μέσης Ανατολής. Ως προς το εθνικό ζήτημα, στόχος του πλέον δεν είναι η δημιουργία ανεξάρτητου κουρδικού εθνικού κράτους, αλλά ενός δημοκρατικού ομοσπονδιακού κράτους σε όλη τη Μέση Ανατολή. Κι αυτό γιατί, θεωρώντας γενικότερα ότι το εθνικό κράτος ως τέτοιο δεν λύνει το εθνικό πρόβλημα, προκρίνει τη μορφή της συνύπαρξης διαφορετικών εθνών σε μια δημοκρατική ομοσπονδία.

Σε όλα τα τμήματα του Κουρδιστάν υπάρχουν κόμματα που έχουν μεν διαφορετικά ονόματα, αλλά ακολουθούν την ίδια ιδεολογική γραμμή με το PKK. Για την ακρίβεια, λένε ότι «ακολουθούμε την ιδεολογική γραμμή του Άπο», δηλαδή του Οτσαλάν. Τα κόμματα αυτά

έχουν το καθένα και στρατιωτικό παράρτημα.

Πρέπει επίσης να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο ότι, εκτός από το εθνικό ζήτημα, κεντρική μέριμνα του ΡΚΚ αποτελεί το αίτημα της γυναικείας χειραφέτησης. Κατά το ίδιο το κόμμα, δεδομένης της θέσης της γυναίκας στην περιοχή, αποτελεί μείζονα ένδειξη γενικότερα του εργατικού-επαναστατικού χαρακτήρα ενός κόμματος η θέση που παίρνει απέναντι στο γυναικείο ζήτημα. Ο τρόπος με τον οποίο περιφρουρεί τη γυναικεία χειραφέτηση το ΡΚΚ, όπως και τα αδελφά του κόμματα στο υπόλοιπο Κουρδιστάν, είναι να έχει χωριστό κόμμα για τις γυναίκες, αλλά και προβλέπεται ότι σε κάθε βαθμίδα οργάνωσης, σε κάθε αξίωμα κλπ. υπάρχουν δύο θέσεις. Για παράδειγμα, οι πρόεδροι σε μια οργάνωση ή οι δήμαρχοι σε μια πόλη είναι δύο: ένας άντρας και μια γυναίκα.

Συμμαχία με τις ΗΠΑ;

Στην ελληνική αριστερά, αλλά και ευρύτερα στην ελληνική κοινή γνώμη, αποτελεί μάλλον κοινό τόπο ότι οι «Κούρδοι συνεργάζονται με τους Αμερικάνους και την ΕΕ». Η παραπάνω προσπάθεια να σκιαγραφηθούν οι πολιτικές δυνάμεις που δρουν στο Κουρδιστάν δείχνει όμως ότι αυτό αποτελεί μια βιαστική γενίκευση.

Και οι τρεις γραμμές για τις οποίες μιλήσαμε έχουν, και αναζητούν, διεθνείς διπλωματικές και πολιτικές σχέσεις. Σύμφωνα με ό,τι είπαμε πιο πάνω για τα κόμματα του Μπαρζανί και του Ταλαμπανί ως προς αυτό το ζήτημα, η σχέση και μάλιστα η συνεργασία τους με τις ΗΠΑ είναι αδιαμφισβήτητη. Αλλά, σε ό,τι αφορά το ΡΚΚ, τα πράγματα είναι οπωσδήποτε διαφορετικά. Ας θυμηθούμε ότι ακόμα και σήμερα για τις ΗΠΑ και την ΕΕ το κόμμα αυτό είναι μια «τρομοκρατική οργάνωση», και είναι υπό συζήτηση εάν θα αρθεί αυτός ο χαρακτηρισμός. Οι υποστηρικτές του Οτσαλάν δεν μπορούν πουθενά στην Ευρώπη να το δηλώσουν αυτό επισήμως ρητά, παρά μόνο μέσα από άλλα ονόματα. Αυτό το γεγονός είναι αρκετά εύγλωττο από μόνο του για το κατά πόσο το ΡΚΚ συνεργάζεται με τα ιμπεριαλιστικά κέντρα. Αλλά από την άλλη, είναι σαφές ότι το κόμμα αυτό προσπαθεί να αποκτήσει μέσα στις ευρωπαϊκές χώρες τη θέση του επίσημου εκπροσώπου των Κούρδων. Και αυτό σημαίνει ότι, παράλληλα με τις σχέσεις τις οποίες οικοδομεί, ή προσπαθεί να οικοδομήσει, πρωτίστως με κινήματα και κόμματα, προσπαθεί να έχει διπλωματικές σχέσεις και με τα κράτη.

Διεθνείς πολιτικοί παίκτες στη Μέση Ανατολή

Εκτός από τους Κούρδους, τα κράτη στα οποία αυτοί είναι μοιρασμένοι παίζουν βεβαίως, όπως είπαμε, ρόλο στα θέματα του Κουρδιστάν και της Μέσης Ανατολής γενικότερα. Καθένα τους ανήκει σε ένα από τα δύο μπλοκ που φαίνεται να έχουν σχηματιστεί ως προς τη Μέση Ανατολή: ΗΠΑ και ΕΕ από τη μια, και από την άλλη Ρωσία και Ιράν.

Η μεν Ρωσία διαδέχθηκε την ΕΣΣΔ ως προς τη θέση του στρατηγικού συμμάχου της Συρίας. Από την άλλη πλευρά, η έφεση των ΗΠΑ προς τις επεμβάσεις μπλοκαρίστηκε μετά το Αφγανιστάν. Αυτό άλλαξε μετά την «αραβική άνοιξη», την οποία εκμεταλλεύτηκαν για να επέμβουν στη Μέση Ανατολή. Μετά τον Καντάφι ήρθαν προς τη Συρία, στο άλλο «αγκάθι» γ'αυτούς, τον Άσαντ –το καθεστώς του ήταν βεβαίως μια δικτατορία αλλά παράλληλα ο Άσαντ ήταν ομολογουμένως ένα «αγκάθι» για τους Αμερικάνους. Η επίθεση που δέχτηκε εδώ και τρία χρόνια αυτό το καθεστώς ήταν λοιπόν από δύο δρόμους: από τον λαό της Συρίας, τους καταπιεσμένους αυτού του καθεστώτος, και από τις ΗΠΑ/ΕΕ.

Αυτά τα δύο μπλοκ δεν είναι βεβαίως απολύτως συμπαγή, ούτε είναι δεδομένη, χωρίς προβλήματα, η ένταξη του κάθε κράτους της Μέσης Ανατολής στο καθένα τους. Έτσι, βλέπουμε σήμερα ότι, στο θέμα των Κούρδων, η Τουρκία, που σαφώς ανήκει στο δυτικό μπλοκ, διαφοροποιείται από αυτό.

Η γραμμή του ΡΚΚ ως η αριστερή εναλλακτική

Μέσα σε αυτό το σκηνικό θεωρούμε ότι η γραμμή που ανοίγει έναν δρόμο πέρα από αυτά τα δύο μπλοκ αντιπροσωπεύεται από το ΡΚΚ. Είπαμε ήδη ότι το κόμμα αυτό στο κοινωνικό επίπεδο βασίζεται στα κατώτερα λαϊκά στρώματα, ενώ στο πολιτικό επιχειρεί την όσο δυνατό ευρύτερη συμμαχία των αριστερών δυνάμεων και οργανώσεων. Δείκτης για όλα αυτά είναι ότι αναγνωρίζει όλες τις διαφορετικές εθνότητες και θρησκευόμενα, και προσπαθεί να οργανώσει, θα λέγαμε, μια μεσανατολική δημοκρατική επανάσταση.

Αυτό εξάλλου φάνηκε έμπρακτα από κάτι που λίγο έγινε γνωστό: τον τρόπο που οργανώθηκε η αυτόνομη Ροζάβα (δηλαδή το δυτικό Κουρδιστάν). Πρώτον, το Σύνταγμα που καταρτίστηκε στα καντόνια της, Άφριν, Τζιζίρε και στο μαρτυρικό Κομπάνι, αναγνωρίζει όλες τις διαφορετικές θρησκείες και εθνότητες. Επίσης, κατοχυρώνει τα δικαιώματα των γυναικών και μάλιστα δίνει προτεραιότητα στην περιφρούρησή τους. Δεύτερον, λειτουργεί ένα σύστημα αντιπροσώπων εκλεγμένων από τοπικές κοινότητες.

Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της τουρκικής αριστεράς υποστηρίζει τον, και πολύ περισσότερο, συμμετέχει στον αγώνα των Κούρδων στο Κομπάνι. Το ΗΔΚ (Δημοκρατικό Συνέδριο των Λαών), το μπλοκ αριστερών κι επαναστατικών κομμάτων στην Τουρκία όπου συνυπάρχουν οι Κούρδοι και η τουρκική αριστερά, από κοινού φωνάζουν στους δρόμους της Τουρκίας: «είμαστε όλοι, Κούρδοι, είμαστε όλοι ΡΥΔ» –το κόμμα που ακολουθεί τη γραμμή του Οτσαλάν στη Ροζάβα.

Αλλά, πέρα από αυτό, αρκεί ίσως για να καταλάβουμε τι εκπροσωπεί για τη διεθνή, και διεθνιστική, αριστερά ο αγώνας των Κούρδων στη Ροζάβα το γεγονός, πρώτον, ότι στο Κομπάνι καταλαβαίνουν τον αγώνα τους αυτόν ως «επανάσταση των γυναικών», ενώ πράγματι οι Κούρδισσες αντάρτισσες πρωτοστατούν στην ηρωική του αντίσταση, μια αντίσταση που πάει να το καταστήσει παγκόσμιο σύμβολο. Και, δεύτερον, το γεγονός ότι στον αγώνα αυτόν πολεμάνε πλάι πλάι οι Κούρδοι με ανθρώπους από διαφορετικές εθνότητες και θρησκευόμενα.

*Ο Kamil Yıldız είναι αντιπρόσωπος του περιοδικού "Türkiye Gerçeği" στην Ελλάδα. Τη Δευτέρα 20 Οκτώβρη παρεμβαίνει μαζί με την πανεπιστημιακό Σία Αναγνωστοπούλου στην εκδήλωση "Νερό, κονσέρβες και σφαίρες: Μια συζήτηση για το Κομπάνι, την αντίσταση και τα πολλά πρόσωπα του ιμπεριαλισμού" που διοργανώνει το Barikat.